

NOTAT

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Pesticider
J.nr. 2023 - 12003
Ref. kioma
Den 26. februar 2024

Hovedkonklusioner fra Bekæmpelsesmiddelstatistik 2022

Baggrund

I bekæmpelsesmiddelstatistikken offentliggøres hvert år salgstal for bekæmpelsesmidler (både pesticider og biocider) og tal for forbrug af pesticider baseret på jordbrugernes indberetninger af deres sprøjtejournaler. Bekæmpelsesmiddelstatistikken indeholder måltal for udviklingen i pesticidbelastningen, pesticidbelastningsindikatoren (PBI), der viser landbrugets pesticidbelastning for omdriftsarealer. Udviklingen i PBI viser miljø- og sundhedsbelastningen fra de pesticider, danske jordbrugere køber og anvender til at bekæmpe ukrudt, svampe og andre skadevoldere i deres afgrøder i forhold til det konventionelt dyrkede landbrugsareal i 2007.

Målsætning baseret på pesticidesalg

Målsætningen for udvikling i anvendelse af pesticider er baseret på pesticidbelastningsindikatoren (PBI). Målsætningen er fastsat i Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026, der er Danmarks nationale handlingsplan for bæredygtig anvendelse af pesticider.

PBI beregnet ud fra salgstal toppede i årene 2012 og 2013 med en PBI på hhv. 5,0 og 3,55. Fra 2014 til 2021 var PBI alle årene reduceret til et niveau, der maksimalt nåede 1,95. I 2022 er PBI steget markant til 2,37, hvilket er det højeste siden 2013. Det vurderes, at denne stigning skyldes lageropbygning frem mod omlægningen af pesticidafgiften i 2023, men andre markedsmæssige forhold kan også have påvirket stigningen. Med en PBI på 2,37 er PBI for 2022 på et niveau, der er 27 procent lavere end det beregnede niveau i 2011. Det var det beregnede niveau i 2011, der blev taget udgangspunkt i ved beregningen af den forrige målsætning, hvor en målsætning om en reduktion af belastningen på 40% svarede til en PBI på maksimalt 1,96. I Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026 er der fastsat en målsætning på 1,43 for PBI baseret på salgstal i 2025, som vil blive evalueret i 2026.

Som en del af Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026 er pesticidafgiften i 2023 blevet omlagt. Omlægningen af afgiften er foretaget for at gøre det endnu mere attraktivt at bruge sprøjtemidler med lav belastning af miljø og sundhed frem for de mere belastende midler. Omlægningen er dermed et virkemiddel til at opfylde målsætningen om en PBI på 1,43. Afgiftsomlægningen blev varslet i 2022, men den trådte først i kraft 1. april 2023. Det vurderes, at den varslede omlægning af pesticidafgiften har medført, at der i 2022 er indkøbt pesticider til lager med henblik på at bruge disse i efterfølgende sæsoner. Det er særligt, men ikke udelukkende, aktivstoffet lambda-cyhalothrin (insektmiddel), der vurderes at være indkøbt til lager.

Pesticidforbrug

PBI er ligeledes beregnet for forbruget af pesticider. Dette beregnes på baggrund af jordbrugernes indberettede sprøjtejournaler. PBI for forbrug er overordnet set faldet efterhånden, som der er sket en reduktion i de lagre af pesticider, der blev indkøbt i 2012 og 2013 i forbindelse med indførelsen af den

differentierede pesticidafgift i 2013. For planåret 2021/22 ligger PBI målt på forbrugstal på 1,53, hvilket er et fald på 48 procent ift. 2010/11. PBI for 2021/22 er på samme niveau som i 2020/21, og forbruget i 2021/22 er dermed ikke påvirket af omlægning af afgiften i 2023.

Forbrug (og salg) af aktivstoffet glyphosat

For glyphosat fluktuerer de solgte mængder aktivstof pr. hektar (kg/ha) i den seneste femårige periode, men overordnet ses et stabilt niveau. Forbruget af glyphosat ligger ligeledes på et forholdsvist stabilt niveau. En sammenligning af salget og det indberettede forbrug af glyphosat viser dog, at der stadig er betydelig forskel mellem de solgte og forbrugte mængder af glyphosat. Det skyldes formodentlig, at en stor del af glyphosatforbruget anvendes i perioden mellem to afgrøder, og der derfor er en risiko for at landmanden ikke får indberettet det fulde beløb, da forbruget ikke er knyttet til nogen af de to specifikke afgrøder. Erhvervets organisationer er opmærksomme på denne problemstilling, og de har de seneste år opfordret erhvervet til at være opmærksom på at få indberettet det fulde glyphosatforbrug. Der kan dog fortsat ikke måles en effekt af erhvervets igangsatte informationsindsats.

Det økologiske areal

Udviklingen i det økologiske areal bidrager minimalt til reduktion i pesticidbelastningen. Dette skyldes, at det antal hektar det økologiske areal ændres med per år, kun udgør en mindre del i forhold til det samlede konventionelle areal.

Salget af de mest problematiske stoffer

I Bekæmpelsesmiddelstatistikken er opgjort en liste med de fem mest solgte aktivstoffer, der er på listen over kandidater til substitution det pågældende år. Listen er suppleret med et bidrag fra Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet (AGRO), der identificerer mulige alternativer til de aktivstoffer, der indgår på listen. De fem aktivstoffer i opgørelsen for 2022 er aclonifen, diflufenican, propyzamid, tebuconazol, og pendimethalin. Produkter indeholdende disse aktivstoffer kan i dag kun godkendes eller opnå fornyet godkendelse, såfremt der ikke er produkter på markedet, som kan erstatte disse produkter, og som ikke selv indeholder aktivstoffer, der fremgår af listen over kandidater til substitution. AGRO vurderer, at der er alternativer for nogle af de anvendelser, som produkter med aktivstofferne er godkendt til i dag. Det fremgår af rapporten, at der kan være forskellige årsager til, at produkter med kandidater til substitution kan være godkendt, selvom der er godkendte alternativer. Først og fremmest gælder det, at reglerne vedr. listen over kandidater til substitution implementeres løbende, og der kan således være produkter, der ikke har været ansøgt om fornyelse siden forordningen trådte i kraft. Det gælder også, at selv om der findes alternativer, vil produkter indeholdende "kandidater til substitution" kunne godkendes eller opnå fornyet godkendelse, hvis 1) produktet er godkendt til mindre anvendelser, som ikke kan undværes, 2) hvis aktivstoffet er nødvendigt for at forebygge resistens over for andre aktivstoffer, og 3) hvis der ikke findes alternativer (kemiske og ikke-kemiske) til den ansøgte anvendelse eller effekten/skånsomheden af disse alternativer ikke er sammenlignelig eller er uforenelige med etablerede IPM strategier. Endelig vil disse produkter også kunne godkendes eller opnå fornyet godkendelse, såfremt 4) de praktiske eller økonomiske ulemper forbundet med at anvende alternativerne ikke er overkommelige.

Pesticidbelastningen på foder- og konsumafgrøder

Miljøstyrelsen har beregnet et estimat for fordelingen af pesticidbelastningen på foder- og konsumafgrøder. Opgørelsen viser, at langt den største andel af pesticidbelastningen anvendes i foderafgrøder. Dette skyldes, at langt det største areal i omdrift dyrkes, med afgrøder der anvendes til foder. Ser man på pesticidanvendelsen i forhold til arealet, fremgår det, at fladebelastningen (B/ha) og aktivstofsafgift (kg/ha) er markant højere for konsumafgrøder.

Pesticider til brug i private haver

Opgørelser over salget af pesticider, der må anvendes af private (ikke-professionelle brugere), indgår i Bekæmpelsesmiddelstatistikken. Den samlede udvikling i salget af pesticider, der må anvendes af ikke-professionelle brugere uden sprøjtecertifikat, er i 2022 steget i forhold til 2021. Overordnet set ser salget af pesticider til ikke-professionelle ud til at finde et nyt niveau efter forbuddet mod af sælge produkter med koncentreret glyphosat trådte i kraft i 2020. Dette ses ved, at niveauet i salget har fluktueret de seneste år, samtidig med at salget generelt ligger højere end tidligere, da der nu i stigende grad sælges de mere let-nedbrydelige ukrudtsmidler baseret på aktivstofferne pelargonsyre og eddikesyre, frem for midler med glyphosat. Disse midler skal anvendes i væsentligt større mængder for at give samme effekt som glyphosat.